

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۱۹/۰۶/۲۷

احسان لمر

زندگی نامه مرحوم حیات الله یوسفی

وقتا به اولین مکتب حبیبیه (دوره سراجیه) و نهضت و معارف امانیه نظر می اندازیم انتهای عشق و علاقه به وطن به آزادی و آگاهی و بیداری به آبادی و خود کفائی و خوشبختی مردم را در آن سراغ می نمایم و نصاب درسی آن دوره هم تا نهایت مملو از این اندیشه ها بود. برازندگی دیگر آن دوره عدم تفریق و دو رنگی در بین مردم و ملت افغان بود، و همه مردم مشترکاً در ارتقا و سعادت وطن تلاش می نمودند، نه قوم و نژاد و مذهب مطرح بود نه سمت و منطقه. وقتی سلجوقی ها، قاسم افغان ها، میمنگی ها برشنا ها، صفا ها، بسمل ها، داوی ها، محمودی ها، پژواک ها، مجروح ها و یوسفی ها و ... در وطن داشتیم که سرشار از شور و عشق و جذبه وطن پرستی، مردم و معارف و فرهنگ دوستی بودند، پای همه دشمنان در کشور ما هم کوتاه بود.

در روند زندگانی آمد و رفت های است، ولی زنده آنست که نامش به نیکویی ببرند. یا به قول شاعر: «زنده و جاوید شد هر که نیکو نام زیست» در این ردیف حیات الله یوسفی بنیان گذار و اولین استاد کورس دوا سازی در کشور، مؤسس موسسه مصنوعات کیمیاوی یوسفی و هم اولین شخصی که پیشنهاد تاسیس فابریکه دوا سازی جنریک را در کشور نمود، قرار دارد. وی در فامیل روشن ضمیری در ده افغانان شهر کابل در ۱۲۹۸ هـ ش [۱۹۱۸م] تولد و رشد یافته بود.

(پدرشان مرحوم مرزا خدا داد یوسفی برادر حاجی محمد اکبر یوسفی {مشروطه خواه اول}، در عهد امانیه وکیل تجار {آتشه تجارتي} افغانی در کویته، سکرتر علامه محمود طرزی در دوره سفارت وی در فرانسه و بعد ها سناتور پارلمان کشور بود.)

حیات الله یوسفی بعد از آموزش در مکتب امانیه (استقلال فعلی) در رشته کیمیا آموزش خویش را دوام داد. مرحومی از آغاز جوانی فعالیت و کارش را با عشق بی انتها و سرشار به وطن و مردم آن آغاز کرد، او قلباً به آن دو عشق داشت و به این بیت اقبال عمل می نمود که گفته بود:

مسلم هستی بی نیاز از غیر شو   اهل عالم را سراپا خیر شو

وی نه تنها تلاش فراوان داشت که وطن «بی نیاز از غیر» شود بلکه در عمل و پراتیک زندگی روزمره «سراپا خیر» بود. نه تنها به دوست و آشنای بی بضاعت بلکه هر مستمندی که دستش می رسید غرض کمک می شتافت و برای تشویق معارف کارتی طبع نمود که در صورت تصدیق آمریت مکاتب به متعلمین بینوا رنگ قلم رایگان عرضه می نمود و چندین طفل فامیل های غریب کار همسایه نشین منزل شان را به تشویق و حمایه مادی و معنوی خود شامل مکتب ساخته بود.

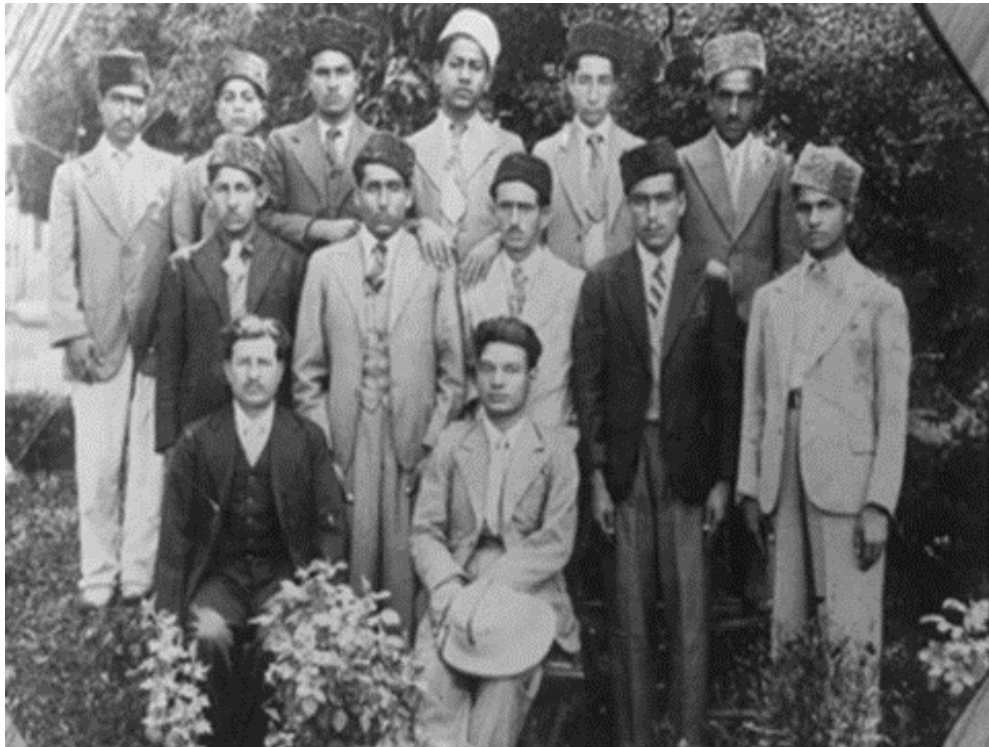
او در اولین ماموریت رسمی با ملاحظه از وضع جامعه چنانچه خودش می نویسد: «چون اکثریت دواخانه های کشور توسط کمپودران هندی اداره می شد.» به فکر تاسیس کورس های دوا سازی گردید. پیشنهاد خود را ضم پروگرام درسی و اداری در ظرف دو هفته آماده و به وزیر صحیه وقت «غلام یحیی خان طرزی» سپرد که پس از منظوری مقامات ذیصلاح، از دوستش مولوی محمد حسین خان برای تدریس زبان دری طالب همکاری شد. در ابتدا صنف درسی برای این مامول نیکو نداشتند تا بالاخره اتاقی از یتیم خانه کابل را عاریت گرفته برای نخستین بار

د پانو شمیره: له ۱ تره

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې دليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خیر و لولئ

دسته [۱۱] نوری را تدریس و به جامعه بحیث دوا ساز تقدیم نمودند که مطبوعات وقت فوتو و راپور مفصل آنرا نشر نموده و مقام وزارت صحیه با تقدیر از کار وی لقب «اولین سر دوا ساز» را برایش تفویض نمود. (۱۳۱۹ش - ۱۹۴۰م).

نشسته دست راست موسس و معلم دوا سازی مرحوم حیات الله یوسفی و دست چپ مرحوم محمد حسین خان معلم دری در سال (۱۳۱۸ ش - ۱۹۴۰م) در جمع اولین فارغان کورس دوا سازی

یک سال بعد وقتی که معاونیت فروشات دبیوی مرکزی ادویه را به عهده داشت، روزی پیر مردی از قرای دور دست به کابل آمده تا ادویه فرزند جوانش را که مبتلا به توبرکلوز بود خرید نماید که قیمت آن یک صد و بیست افغانی بود، وقتی یوسفی آن را به پیر مرد گفت نسخه از دست لرزان او به زمین افتاد زیرا توان خرید آن را نداشت. وی نسخه را برداشت و به ارزش دوی جنریک محاسبه نمود که بیشتر از سه افغانی نه می شد، او که با تمام انرژی به «بی نیازی از غیر» تلاش می نمود پیشنهادی نوشت تا اجازه ادویه جنریک بسازد تا بدین طریق عالی ترین احساس و عشق و علاقه خویش را در خدمت و کمک به وطن داران بخصوص کتله بی بضاعت متبازر سازد، منظوری مقامات دیصلاح را میگیرد ولی مغرضان استفاده جو و مرتشع سد اهداف عالی وی میگردند و او هم برسم احتجاج از ماموریت رسمی استعفاء میدهد و هرگز در اداره دولتی کار نه کرد.

چون همای بلند پرواز را شایسته روی خاکسار زیستن نیست، یوسفی بار دیگر ابتکار عمل را در دست گرفته و باز هم برای نخستین بار در مقابل امتعه گران قیمت اجنبی، اجازه تولید و ساختمان رنگ قلم، رنگ بوت و کریم های روی را به وزارت اقتصاد ملی پیشنهاد کرد، زیرا این اجناس از هند بریتانوی با قیمت گزاف به کشور ما وارد می شد که اکثریت هموطنان توان خرید آن را نداشتند، پیشنهاد او منظور و در (سرطان ۱۳۲۴ ش ۱۹۴۵م) فعالیت خویش را شروع نمود که در اثر سعی و تلاش فراوان توجه هموطنان را به صنایع ملی جلب نمود. سال بعد در هرات نمایشگاه مواد کاسمتکی را بر گزار نمود تا بالاخره در اثر فعالیت متمر وی وزارت معادن و صنایع در سال (۱۳۳۵ ش - ۱۹۵۶م) بنام موسسه مصنوعات کیمیای برای نخستین بار در کشور تقاضای او را منظور و رسمیت داد. این موسسه تا سال (۱۳۶۵ - ۱۹۸۶م) تحت اداره وی فعال بوده و مغازه مرکزی آن مدت چهل سال در جاده ولایت کابل در خدمت هموطنان قرار داشت.

همزمان با کار موسسه مقالاتی در مورد نباتات طبی کشور و طریق استفاده از آن را نوشته به جراید ملی می فرستاد که مورد توجه وزیر اقتصاد ترقی خواه و وطن دوست شادروان عبدالملک عبدالرحیمزی قرار گرفته، که دفتر تحریرات وزارت حسب هدایت وی نظرات و پیشنهادات یوسفی را در مورد طلب نمودند.

دفتر موسسه کیمیای یوسفی جوزای ۱۳۴۰ ش

[متن نامه وزارت اقتصاد]

شاغلی حیات الله یوسفی!

۲۴ جوزا ۱۳۳۲ [۱۵ جون ۱۹۵۳]

وزارت اقتصاد در زمره سائر انکشافات صنعتی موضوع صدور نباتات طبی شامل دارد بدینوسیله از شما که در این موضوع دلچسپی داشته و مقالات از شما در جراید و مطبوعات مملکت به مطالعه رسیده خواهشمند است نظریات خویش را بر اساس آتی ترتیب نموده به وزارت گسیل دارید بعید از مساعدت نخواهد بود.

- ۱- انواع نباتاتی که از نقطه نظر صادرات حائز اهمیت اند با مناطق پیدوار و مقدار استحصال.
  - ۲- استحصال کدام ادویات از نباتات در مرحله اول امکان پذیر و دستگاه آن چند قیمت خواهد داشت.
  - ۳- نظریات شما راجع به ساختن امپول و تابلیت چیست.
- لطفاً با رعایت مطالب فوق نظریات خویش را ترتیب فرمائید.

مدیر قلم مخصوص

به جواب این درخواست وزارت، یوسفی مفصلاً راپورش را نوشته و ارسال نمود، مرحوم عبدالرحیم زی در نظر داشت شیرین بویه را بعد از صنعتی شدن برای دوا سازی به خارج صادر نماید و در این مورد با یوسفی مذاکراتی هم نموده بود زیرا این نبات با قیمت نهایت ناچیز به پاکستان برده می شد و از آنجا بعد از صنعتی شدن دهها برابر قیمت تر به اروپا صادر می گردید اما متأسفانه عبدالرحیم زی فقید قربانی توطئه بازی ها دربار گردیده و به اتهام جعلی و کاملاً دروغین کودتا زندانی شد و وزیر بعدی پروگرام او را ادامه نداد.

موسسه یوسفی در کم ترین مدت شهرت سرتاسری در کشور پیدا نمود ، ۲۲ مغازه و نمایندگی در مرکز و ولایات افتتاح و در سنبله ۱۳۳۸ برای نخستین بار در نندارتون های جشن استقلال اشترک نمود . با آغاز فعالیت های این موسسه، مطبوعات کشور بار بار طی مصاحبه ها و گزارشات عمل نیک یوسفی را ستوده و آن را به هم وطنان معرفی می نمودند . چنانچه: خبر نگار روزنامه ملی انیس در شماره پنجشنبه ۵ عقرب ۱۳۳۳ نوشت:

"شاغلی حیات الله یوسفی یکی از جوانان با درد و حساس افغان است که بمحض برخورد با او میتوان به اندازه محبت و علاقه او به وطن و ملت بخوبی آشنا شد... شاغلی یوسفی را این پیش آمد مردم بیشتر محرك و مشوق شده با حرارت و دلگرمی زیادتر به کار خود ادامه داد، و بعد در کابل به چندین وزارت خانه و مؤسسه قرار داد های منعقد و رنگ طرف احتیاج شان را که به پول گزافی از خارج وارد میشد به نرخ ارزان در دسترس شان گذاشت و سبب شد مقداری اسعار به نفع مملکت از ریختن در جیب خارجیان محفوظ بماند... روی هم رفته مؤسسه مصنوعات کیمیای شاغلی یوسفی از نظر من با وجود محدودیت مالی و تخنیکی که فعلاً بدان مواجه است کار بزرگی انجام میدهد و سرمشق خوبی برای همه برای آن جوانان است که قلباً آرزوی خدمت گذاری به وطن و ملت خود را دارند." نویسنده و اخبار نویس شناخته شده کشور محمد یونس حیران مدیر مسئول جریده ثروت طی نشست با یوسفی مرحوم نوشت:

"... خدمت گذاری بیسابقه است. این خدمت گذاری بی سابقه از طرف يك خدمت گذار طرح شده است و آن شاغلی حیات الله یوسفی است که میخواهد از راهی به صحت و زیبای نیازمندان خدمت کند." او در گفت و شنودی می

با موسسه مصنوعات کیمیاوی

آشنا شوید

چون در دهات بعضی مواد مصنوعات کیمیاوی شهرت یافته است بنابراین از موع استفاده کرده با چاغالی حیات الله یوسفی موسس و رئیس موسسه مصنوعات کیمیاوی مصاحبه بعمل آوردیم و چگونگی مفاد مصنوعات مولده آنرا برای وطنداران و مخصوصاً دهشتیان میرسانم :

چاغالی رئیس گفت که در سال ۱۳۲۵ باسی مراد افغانی کارهای

موسسه بدوران افتید مگر در اثر تشویق و استقبال گرم مردم دوسال ۱۳۴۰ به سرمایه هفت لکه افغانی با لادغت و تکاد افتید از بیانات او و ملاحظات نگارنده در گراف پیش از ۴۵ نوع ادویه و مصنوعات موسسه درموسسات و بازار دلیات و دهات عرضه شده و از آن استفاده بعمل آمده که اقلام مهم آن عبارت از رنگ قلم اقسام رنگ بوت، کلونیا، اقسام کریم، واسلین ها، روغن های موی، بودرا اطفال و غیره میباشد.

از چاغالی رئیس موسسه پرسیدیم که چه کیفیت مواد داخلی و خارجی در تهیه ادویه و مصنوعات تکاد می رود با آن شرکت که چون یک موسسه

موسسه عرضه میشود و راجع آن در آینه چه در نظر دارند.

از خلال بیانات چاغالی در بین دربانم که فعلاً در مراد شریف - هرات و جلال آباد کمیشن کاران به فروش مصنوعات مذکور میپردازند که از آن نمایندگی ها یا کمیشن کاران دهات اطراف اشیای مورد ضرورت را به دست می آورند - چون بیشتر تفصیل خواستم گفت: که مصنوعات موسسه حتی ذریعه مرکب، اسپغیره و سایرین که میسر آید به تعلق ها و دهات دودست برده می شود و بدسترس مردم قرار میگیرد و این امر به مردم کم بخت و کم استعما علی رفته و کم تر از آن میشود.

جریده ریاست انکشاف دهات

کرده می تواند... مشکلات فعلی ما به نسبت نداشتن سامان می باشد که آن هم متعلق به پول است و بدون پول به این زودی ها نمی توانیم بخوبی و ترقی مصنوعات خود بیفزائیم چنانچه ده سال قبل وقتی که تمام جهان به آتش جنگ جهانی می سوخت و راه

های تجارت از هر طرف مسدود گردیده بود و لازم بود هر کس برای رفع احتیاج هموطنان خود می کوشید من همه به نوبه خود به هزاران انس رنگ قلم ساخته رفع احتیاج بعضی دوا بر رسمی و ملی را در وقتی بر آوردم که همه به قلت رنگ قلم مانند سایر اموال وارداتی به مشکلات زیاد سر دچار بودند... چون جنگ به پایان رسید و راه تجارت باز گردید رنگ قلم به مقدار زیادی وارد گردید و ما نسبت نداشتن سامان مکفی و کمی سرمایه به وظیفه خود دوام داده نتوانستیم.»

به خیرنگار روزنامه هیواد طی مصاحبه مرحوم یوسفی گفته بود:

"هدف از تاسیس این موسسه خدمتی به وطن می باشد تا از این طریق پول ما به جیب دیگران نریزد و همچنان امروز که وطن در تمام عرصه ها بسوی ترقی گام می گذارد ما هم مصنوعات ملی را در اختیار هموطنان عزیز گذاشته و در نظر داریم تا عده از هموطنان را در این رشته تربیه نمائیم تا در نزدیکی قادر باشند در این رشته به هموطنان خدمت نمایند. قیمت مصنوعات ما نظر به تولیدات خارجی خیلی ارزان است و هر کس میتواند که با یک افغانی و یا پنجاه و حتی ۲۵ پول مصنوعات ما مثل کریم ها و غیره را بدست آورد."

مدیر مسئول جریده هفته وار (د کلیو پر اختیار ریاست) محترم غلام حبیب نوابی نوشت:

"چون در دهات بعضی مواد مصنوعات کیمیاوی شهرت یافته است بنابراین آن تاز موقع استفاده کرده با شاعلی حیات الله یوسفی موسس و رئیس موسسه مصنوعات کیمیاوی مصاحبه به عمل آوردیم. وی گفت مواد مورد ضرورت ما فابریکاتی به کار دارد که از ماحصل آن در پیشبرد مرام کار بگیریم مثل فابریکه بوتل سازی و چینی سازی و ...

لابراتوار موسسه کیمیاوی سال (۱۳۴۳ ش ۱۹۶۴ م)

د پانو شمیره: له ۴ تره

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولي

تعداد موظفین این موسسه کوچک فعلاً [۲۲] نفری می باشد که اکثر شان اشخاص فهیم و دوستدار انکشاف و ترقی مملکت می باشد...."

به خبرنگار روزنامه کابل تایمز در پهلوی معرفی موسسه گفت:

"ما فعلاً ۲۲ نفر کارگر داریم که ۱۲ نفر آن زنان و دختران می باشد." و خبرنگار همین روزنامه بعد ها (۲۸ جون ۱۹۶۶) نوشت که: «غرض مطالعه و بازدید موسسات و فابریکات پیشرفته اروپا رئیس این موسسه به ایتالیا، فرانسه، سوئیس، آلمان و بریتانیه و سوئیدن سفر و مطالعات نموده و غرض توريد ماشین آلات صنعتی موافقتنامه های را امضا نمود.»

اکثریت مجلات و جراید کشور به شمول رساله (رهنمای کابل)، سالنامه ها و هم مجلات نندارتون از فعالیت های این موسسه با قدر دانی یاد نموده اند.

در جنوری ۱۹۷۶ سفری به هند نمود و رئیس اطاق های تجارت و صنایع هند نوشت: "آمدن شان در هند برای جلب و تشریک مساعی شرکت های هندی می باشد تا يك شرکت هند و افغان بروی کار بیاورند. اطاق های تجات هند میخواهد به آقای یوسفی کمک نماید... ضمناً آنها به صادرات نباتات طبی افغانی به هند نیز دلچسپی دارند متقابلاً رئیس اطاق صنایع بمبئی در (۲۸ جنوری ۱۹۸۶) نوشت که: «او امکانات تأسیس بعضی صنایع کوچک و همچنان صادرات گیاه های طبی را جستجو می کرد که ما معلومات لازم را در اختیارش گذاشتیم همچنان ما سعی ترتیبات مشاهده ویرا از يك یا دو کمپنی در بمبی ترتیب می دهیم...»

در سالهای ۱۳۵۴-۵۵ سلسله مقالات سابقه خویش را در جراید با مجموعه گنجینه های علمی و تجربی تطابق داده رساله: [طلای خود رو یا نباتات طبی افغانستان] را نوشت چنانچه خبرنگار مجله انگلیسی بنام *Cosmetic World News, London* در اکتوبر ۱۹۷۷ بعد از توصیف از مجموعه کار این موسسه نوشت: "در کابل دواخانه بنام کیمیاوی یوسفی که سی ساله سابقه دارد دیدن نمودم و او کتابی راجع به نباتات افغانستان نوشته بود که بزبان دری بود و من چون فارسی [دری] خوانده نمی توانستم علاقه مند آن ماندم...."

در ۱۳۵۷ رساله اش را غرض اجازه نشر به وزارت اطلاعات و کلتور وقت برد که به موانع مواجه شد. یک قسمتی از این رساله غنی با افزود نام ها به سه لسان [لاتین - انگلیسی - فرانسوی] و فوتو های رنگه برادرم دکتور عبدالله یوسفی در مطبعة سعیدی در کابل نشر نموده است.

یوسفی در جنوری ۱۹۸۶ مجبور گشت وطن عزیز و دوست داشتنی و مردمی را که بیش از ۴۵ سال نهایت تلاش برای خدمت آنها را نموده بود ترك نماید ولی تا آخرین لحظات عمر از یاد آن غافل نبود و اخبار می شنید و ضبط می نمود.

در سال ۱۹۸۷ در مراسم حج ، به دربار پروردگار عالمیان با سینه پر سوز و درد به آرامی وطن دعا نمود. مرحومی در ۱۴ می ۱۹۹۱ به عمر هفتاد و سه سالگی در شهر *Rennes* فرانسه داعی اجل را لبیک گفته به رحمت ایزدی پیوست. وی در سال (۱۳۲۵ ش ۱۹۴۶م) ازدواج نموده بود که سه فرزند داشت. یادش گرامی و خاطره اش جاویدانی باد.

پایان